

Michał Szczepanik

Inna praca domowa

Prace domowe zawsze budziły dużo emocji, część nauczycieli i nauczycielek jest ich zwolennikami, są też tacy, którzy ich nie zadają. Różnorodne podejście mają też rodzice, dla niektórych zadanie pracy domowej to bardzo ważny aspekt działania szkoły, gdyż w ich mniemaniu dziecko się nie nudzi, jest poza internetem i może osiągać wyższe wyniki w nauce. Jest też grupa rodziców, dla których praca domowa to praca ich a nie dziecka. Sami poświęcają czas, by wykonać ją razem z dzieckiem, za nie lub dokonać sprawdzenia poprawności tego co dziecko zrobiło. W tym wszystkim głos uczennicy i ucznia jest chyba najmniej słyszalny, z moich rozmów z nimi wynika, że większość prac domowych nie ma sensu, zadawanie do wykonania wszystkich zadań z zeszytu ćwiczeń uczy ich tylko wyszukiwania odpowiedzi w internecie, a czasem drenuje kieszeń, bo jest wiele portali, które umożliwiają „obejście systemu”, ale nie za darmo.

Jaki sens, gdy nikt nie sprawdza

Praca domowa ma czemuś służyć, jeśli jest uzupełnieniem tego na co zabrakło czasu na lekcji to nie możemy powiedzieć, że jest to dobra praca domowa. Zadaniem ucznia i uczennicy nie jest samodzielne realizowanie treści programowych, bo zabrakło na to czasu na lekcji, a kolejne tematy nas gonią. Zadanie, które ma rozwijać, nie może ograniczać się tylko do wykonania ćwiczeń na zasadzie przepisania treści z podręcznika do zeszytu. Nie kwestionuję, że przy okazji uczeń zapoznaje się z tekstem podręcznika, ale można to zrobić w zupełnie inny sposób. Jeśli wiemy, że nie uda nam się sprawdzić pracy domowej na kolejnej lekcji, to nie ma sensu jej zadawać. Za chwilę pojawi się u podopiecznych odruch Pawłowa,

czyli jeśli pracy nikt nie sprawdza, to jaki jest sens jej wykonywania. Praca domowa może pogłębić różnice pomiędzy uczniami osiągającymi wysokie i niskie wyniki w nauce. Bywają też szkoły, gdzie przez prace domowe tworzą się konflikty pomiędzy nauczycielami, uczniami i rodzicami. Osobną kwestią jest ocena pracy domowej. Wystawienie stopnia za pracę, którą nie wiemy czy uczeń wykonał samodzielnie bywa kłopotliwe. Zdarzyć się może, że komuś na lekcji nie idą zupełnie krzyżówki genetyczne, za to w domu wykonuje je idealnie. Jak więc to się ma do reszty klasy, która na lekcji solidnie pracuje?

Sprawdzalna, nieobowiązkowa, kreatywna

Dobra praca domowa jest przemyślana, nie obciążająca, sprawdzalna, poszerzająca lub utrwalająca wiedzę. Najlepiej, gdyby to były zadania do wyboru o zróżnicowanym poziomie trudności, nieobowiązkowe. Dobrze zaplanowana praca domowa rozwija nawyki związane z nauką i samodzielnym uczeniem się. Zachęca również uczniów i uczennice do korzystania z zasobów, takich jak encyklopedie, nagrania i słowniki. Wpływa korzystnie na wiedzę faktograficzną, samodyscyplinę, nastawienie do nauki i umiejętności rozwiązywania problemów. Zadania domowe dają możliwość ćwiczenia umiejętności, na które może nie być czasu w klasie. W wielu przypadkach prace domowe zapewniają ciągłość między lekcjami lub umożliwiają przygotowanie się do kolejnej lekcji.

Praca domowa to nie tylko wykonywanie zadań w zeszytach ćwiczeń z wykorzystaniem podręcznika. Czasem to przygotowanie do lekcji, czyli zapoznanie się z treścią podręcznika, wskazanego przez nauczyciela materiału, to także przeczytanie lektury, bez znajomości której nie sposób rzetelnie pracować. Zadanie edukacyjne bazujące na materiale dostępnym w internecie może kształtować wiele kompetencji. Obejrzenie filmu, wysłuchanie podcastu, audycji, wirtualna wędrowka po muzeum - to tylko przykłady materiałów wzbogacających pracę domową. Nauczyciel może wykorzystać potencjał wzajemnego uczenia się na lekcji, dzięki uczniom przygotowującym się w domu do kolejnych zajęć. Można tak zaplanować prace domowe, aby dawały możliwość tworzenia uczniowskiego portfolio dokumentującego proces

uczenia się. Jest to podobne do *OK zeszytu* z tym, że to uczeń w domu analizuje zrealizowaną lekcję i tworzy lub modyfikuje notatkę, gromadzi materiały potrzebne mu do uczenia się. Wielu moich uczniów i uczennic w domu tworzy własne notatki np. w postaci mapy myśli. Na lekcji nie ma na to czasu, a ta forma dokumentacji jest dla nich szczególnie przydatna w dalszym uczeniu się i dodatkowo pozwala na powtórzenie i utrwalenie wiedzy z lekcji.

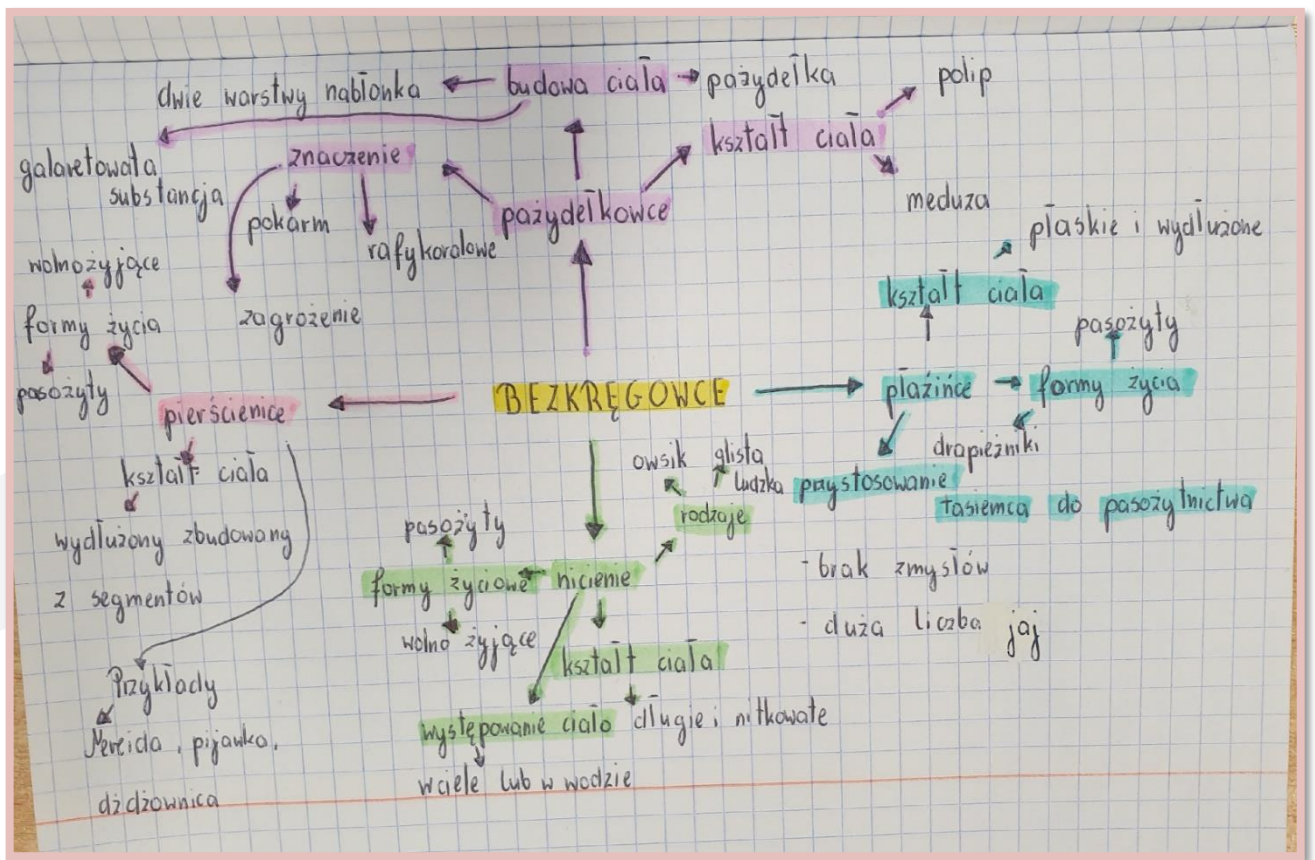

Foto 1. Mapa myśli wykonana przez Anię w domu. Szkoła Podstawowa w Poczesnej.

Projekty i mini projekty

Osobną kwestią są projekty oraz mini projektach. W odróżnieniu od projektów są one działaniami trwającymi krócej, wymagającymi mniejszego przygotowania i nie muszą być realizowane w grupie, która sama opracowuje harmonogram, stawia sobie cel i go realizuje.

Mini projekty mogą dotyczyć jednej lub kilku lekcji, czasem może to być dział, lektura i każde inne zagadnienie, którego celem jest osiągnięcie celu, ale poza szkołą. Przygotowując mini projekt określamy jego cel, kryteria po których uczeń pozna, że jego praca jest wykonana prawidłowo. Warto też od razu zastanowić się jak będzie wyglądała ocena pracy, czy będzie to wystawienie stopnia czy może lepiej z tego zrezygnować na rzecz przekazania informacji zwrotnej.

W mojej praktyce szkolnej wykorzystuję zarówno projekty jak i mini projekty, tych drugich jest zazwyczaj więcej. Podstawą dobrego projektu jest instrukcja, opisująca to co ma wykonać uczeń. Trzeba też zwrócić uwagę na kwestie bezpieczeństwa oraz określić, czy jest to praca indywidualna czy grupowa (jak liczna może być to grupa). Bywa tak, że nauczyciel daje dużą przestrzeń na działanie, ale z uwagi na to, że coś może pójść nie tak, prosi uczniów o wcześniejsze przedstawienie planu na wykonanie pracy. Tak jest w przypadku mini projektu z edukacji dla bezpieczeństwa. Przykładowym zadaniem jest nakręcenie filmu związanego z udzielaniem pierwszej pomocy. Każda osoba ucząca tego przedmiotu wie, że niektórych czynności nie można przeprowadzać na osobie nie wymagającej udzielenia jej pomocy np. uciskanie klatki piersiowej. Uczennice i uczniowie mogą mieć naprawdę dużą fantazję i zaplanować nakręcenie filmu z udzielaniem pierwszej pomocy przy upadku z wysokości, odgrywając taką scenę. Oprócz wskazania w instrukcji czego nie wolno robić, warto dodać, że nagrywanie filmu może być realizowane tylko w obecności osoby dorosłej. Dodatkowo proszę, aby wysłać mi wcześniej scenariusz nagrania.

Na przedmiotach ścisłych, choć nie tylko idealnie sprawdzają się doświadczalne mini projekty. Dział dotyczący roślin nasiennych w klasie 5 realizuję poprzez mini projekt trwający 4 tygodnie, uczniowie mogą wykonać go indywidualnie lub w grupach trzyosobowych, oczywiście wszystko wykonując w domu. Zadanie polega na tym, by cztery nasiona fasoli umieścić w doniczce w różnym położeniu, przysypać ziemią i poczekać tydzień na to aż zaczną kiełkować.

Rys 1. ułożenie fasoli w glebie

W czasie trwania doświadczenia należy dokonać obserwacji:

- Gdy zauważysz pierwszą roślinę, która wykiełkowała, delikatnie wyjmij ją z ziemi, obmyj wodą i pozostaw do osuszenia, umieść ją na kartce i podpisz elementy budowy jakie widzisz w tej roślinie, wykonaj zdjęcie lub zasusz okaz;
- Gdy zauważysz kolejną roślinę, która wypuściła liście, delikatnie wyjmij ją z ziemi, obmyj wodą i pozostaw do osuszenia, umieść ją na kartce i podpisz elementy budowy jakie widzisz w tej roślinie, wykonaj zdjęcie lub zasusz okaz;
- 2-3 centymetrową roślinę delikatnie wyjmij z ziemi, możesz to zrobić delikatnie łyżeczką, aby zachowała się ziemia wokół korzeni, przenieś tą roślinę do małego słoika, nalej do słoika wody, tak aby łodyga i liście znajdowały się ponad nią. Na słoiku zaznacz poziom wody, następnie wlej na wodę olej, tak by pokrył powierzchnię wody cienką warstwą. Po 5 dniach sprawdź poziom wody, wyjaśnij, co się stało. Pamiętaj o wykonaniu zdjęć.
- Delikatnie przekrój nasiono suche, poproś o pomoc osobę dorosłą, wykonaj w zeszycie rysunek tego co widzisz, opisz rysunek
- Nasiono umieść w wodzie, kiedy zauważysz, że jego łupina zaczyna pękać wyciągnij je z wody, delikatnie przekrój nasiono, poproś o pomoc osobę dorosłą, wykonaj w zeszycie rysunek tego co widzisz, opisz rysunek

Przygotuj metryczkę rośliny:

- Nazwa gatunkowa:
- Roślina należy do nagonasiennych czy okrytonasiennych, uzasadnij wybór:
- Forma życiowa rośliny:
- Sposób rozmnażania:
- Sposób rozsiewania nasion:
- Znaczenie rośliny:
- Refleksja z przeprowadzonego projektu:

Metryczkę rośliny uzupełniaj w miarę realizowanych tematów.

Foto 2. Przykładowa praca uczniowska, wykonała Oliwia. Szkoła Podstawowa w Poczesnej.

W internecie znaleźć można wiele przykładowych doświadczeń, modeli do wykonania. Jeśli tylko jest to możliwe zachęcam uczennice i uczniów do wykonania modeli np. komórki, DNA,

modelu płuc, oka. Pomysłowość jest naprawdę duża, miałem już wykonany model komórki z arbuza, model oka wykonany na szydełku. Zachęcam, aby te prace były wykonywane wspólnie z rodzicami lub starszym rodzeństwem, oczywiście bez wyręczania, ale za to ze wspieraniem.

Pomysłów, inspiracji mogą też dostarczać realizowane tematy, przykładowo w klasie 5 omawiając grzyby można wspólnie z rodzicami, dziadkami przygotować ciasto drożdżowe zastanawiając się przy okazji, dlaczego zwiększyło ono swoją objętość, czy w gotowym cieście jest alkohol, który powstaje w oddychaniu beztlenowym.

Dużo pomysłów na doświadczenia, projekty, także te w skali mini można znaleźć na stronie [Edukacja Globalna](#). Polecam [Eksperymenty dla każdej i każdego](#) oraz zasoby realizowanego w CEO programu [Akademia Uczniowska](#).

Foto 3. Model płuc, komórki zwierzęcej, oka ludzkiego. Szkoła Podstawowa w Poczesnej.

Foto 4. Mapa województw. Szkoła Podstawowa w Poczesnej.

Klasówki od uczniów

Jeszcze jedną formą pracy domowej, którą z powodzeniem stosuję od wielu lat są testy próbne. Zadaniem ucznia jest opracowanie własnej klasówki z zakresu, z którego tę pracę będzie pisać. Pytania mają dotyczyć każdego tematu, nie może być ich mniej niż 10 i jest jeszcze jedna bardzo ważna zasada - nie mogą być one w tej samej formie, czyli test ABCD odpada. Na lekcji podaję przykłady pytań: z luką, krótkiej i długiej odpowiedzi, na wykreślanie, na dobieranie, z grafiką, z analizą tekstu, z wykresem itp. Nie każdy musi potrafić rysować, więc dozwolone są grafiki z internetu. Taki test może być napisany ręcznie lub komputerowo, do niego przygotowane są odpowiedzi. Uczę w trzech szkołach i wyjaśniam, że dobrze skonstruowane

pytania wykorzystam w drugiej i trzeciej szkole przygotowując sprawdzian, co rzeczywiście ma miejsce. Taki test uczeń może tworzyć przez tygodnie nauki po każdej lekcji lub usiąść do niego bezpośrednio przed sprawdzianem. W opinii moich uczennic i uczniów jest to bardzo dobra metoda na powtórzenie materiału oraz na uczenie się budowania pytań.

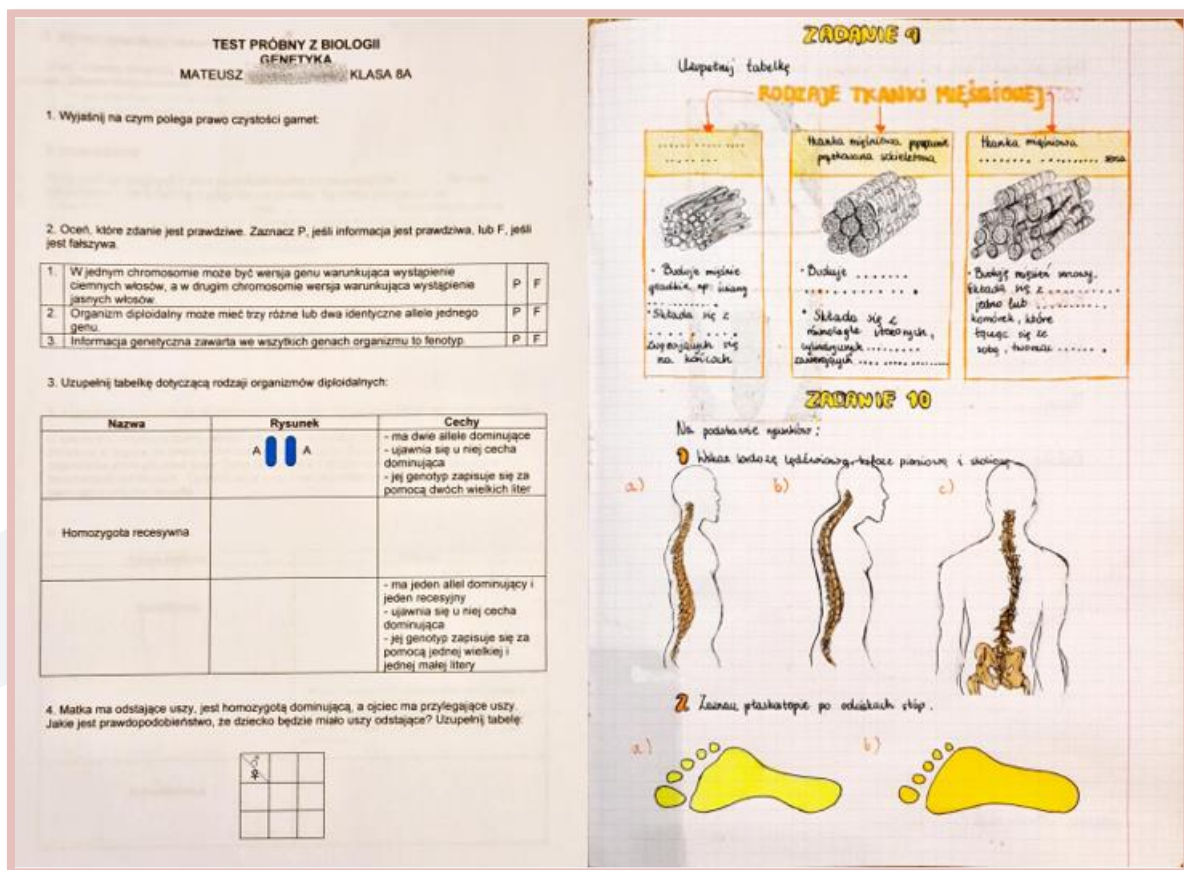

Foto 5. Testy próbne z biologii wykonane w Szkole Podstawowej w Starczy oraz w Nieradzie.

Zachęcam uczennice i uczniów do wykonywania komiksów, infografik. Nie chodzi tutaj o jak najładniejsze wykonanie rysunków, liczy się przede wszystkim pomysł i treść merytoryczna. Komiksy idealnie nadają się do tematów z biologii o profilaktyce zdrowia. Infografiki przy omawianiu zagadnień związanych z zagrożeniami na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa.

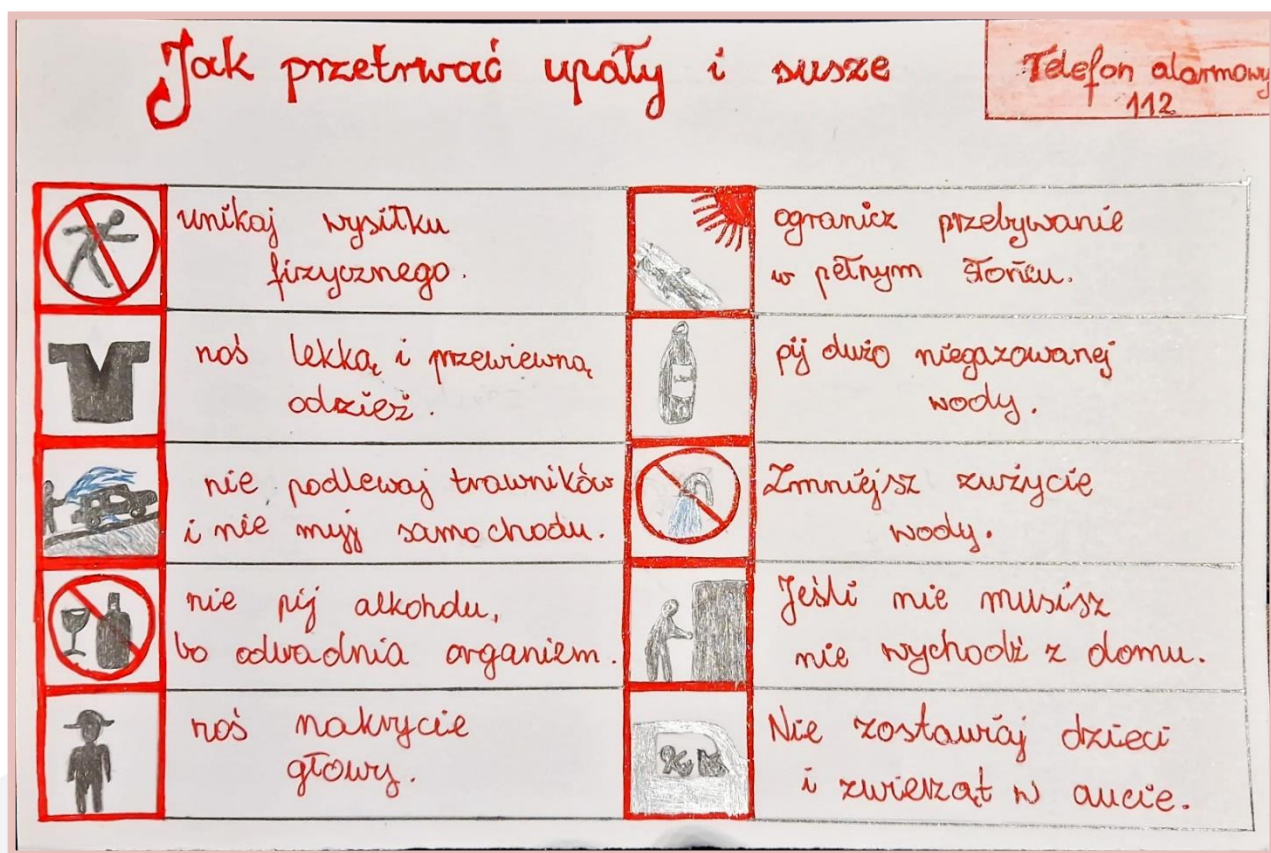

Foto 6. Infografika – edukacja dla bezpieczeństwa. Szkoła Podstawowa w Starczy.

Obojętnie jaką formę pracy domowej zastosujemy, warto pytać uczennice i uczniów na ile jest im potrzebna. Być może odpowiedzą, że jest zbędna, wtedy dobrze jest dążyć temat i dopytać skąd taka opinia, czy można by tę pracę zastąpić inną formą, jeśli tak to jaką. Praca domowa jak każde narzędzie może być użyta dobrze i źle. To od nas zależy którą drogę obierzemy i czy w tym wszystkim będziemy uważni na swoich uczniów.